

Program d'activitad

"Crescher ed optimar"

M E S S A D I

dalla suprastanza communal a al cussegl da vischnaunca

	Classificaziun	Realisaziun	
		Previu	exequiu
0. Activitad en general, structuradas, organisaziun interna			
<i>↳ Disposiziuns legislatorias:</i>			
- Lescha communal da pumpiers (reveder clav da repartiziun cuosts)	2	2018	
- Constituziun communal (revisiun structuradas politicas)	2	2017/18	
<i>0.1 La situaziun finanziaria ed economica</i>			
<i>0.2 Structura politica (bilanza suenter tschun onns direcziun communal)</i>			
<i>0.3 Persunal (administraziun communal / uffeci da baghegiar)</i>			
1. Collaboraziun intercommunal / segirtad publica			
<i>1.1 Regiun Surselva</i>			
<i>1.2 Allianza presidents comunals Cadi</i>			
<i>1.3 Center d'intervenziun (Pumpiers Sursassiala)</i>	2	2018/19	
<i>1.4 Collaboraziuns intercommunalas/regionalas</i>			
2. Scolaziun e formaziun			
<i>2.1 Concept ICT</i>	2	2018	
<i>2.2 Plan d'instrucziun 21</i>			
<i>2.3 Partiziun dall'annada 2012</i>		2019	
3. Giuventetgna - cultura e temps liber			
<i>3.1 Embellaziun dil vitg e signaletica</i>	1	2014/18	
<i>3.2 Center da sport e cultura (CSC) - Sanaziun</i>	1	2018/22	
<i>3.3 Giuventetgna Cadi - nova cunvegna da prestaziun lavur da giuventetgna</i>	1	2019	
4. Sanadad			
6. Traffic communal e cantunal			
<i>↳ Disposiziuns legislatorias:</i>			
- 021 Lescha da baghegiar (revisiun parziala)	1	2018	
- 620 Lescha davart l'avertura pil traffic (revisiun totala)	2	2018	

	Classificaziun	Realisaziun	
		Previu	exequiu
<i>6.0 Revisiun dalla lescha davart l'avertura pil traffic</i>			
<i>6.1 Vias cantunalas (via d'untgida)</i>			
6.1.1 Via Lucmagn	2	2017/20	
6.1.2 Cavardiras: Sanaziun via cantunala	1	2017/18	
6.1.3 Pass dil Lucmagn: Mesiras per garantir in'avertura permanenta	2	2017/21	
<i>6.2 Vias communalas (coordinar cun meglieraziun funsila)</i>			
6.2.1 Via Run, Via Funs-Dado	2	2019/20	
6.2.2 Via Cons	2	2020/21	
6.2.3 Ulteriuras vias	2		
• Via Salez/Segnas (urgent, per part via da cultivaziun)	2	2020/21	
• Via Peisel (naven dalla punt Val Segnas)	2	2020/21	
• Via Curtins/Segnas	2	2020	
• Via Sut Vitg/Segnas	2	2021	
** la successiun dalla realisaziun sto s'adattar allas pusseivladads finanzialas e dil svilup dils projects			
6.2.4 Manteniment dallas vias communalas	2/3		
<i>6.3 Sendas</i>			
6.3.1 Senda Salaplauna	4		
6.3.2 Senda Cufions - Fontanivas	4		
<i>6.4 Parcadis</i>			
<i>6.5 Illuminaziun publica</i>	1	2017/18	
7. Ambient e planisaziun			
<i>↳ Disposiziuns legislatorias:</i>			
- 710 Lescha davart igl allontanament e la purificaziun dallas auas (revisiun totala)	2	2017/18	
- 711 Regulativ da taxas tier la lescha davart igl allontanament e la purificaziun dallas auas (revisiun totala)	2	2017/18	
<i>7.1 Aquaducts, dismessa e purificaziun dall'aua</i>			

	Classificaziun	Realisaziun	
		Previu	exequiù
7.1.1 Principi e finanziaziun		**	
7.1.2 Allontanament e purificaziun dallas auas	3		
7.1.3 Serenera Raveras	2	2017/23	
7.1.4 Sereneras Pardomat e Madernal (termin per contribuziuns cantunalas 31-12-2019)	2	2017/19	
7.1.5 Projects en direct connex cul GEP			
7.1.6 Separaziun dallas auas ad Acletta Sid	2	2017/18	
7.1.7 Canalisaziun: Sanaziun dalla reit en connex cun sanaziuns da vias, en special separaziun dallas auas (begls e fontaunas)			
7.1.8 Projects da canalisaziun Acletta Ost e Clavianev (termin per contribuziuns cantunalas 2019)	3	2017/18	
** la successiun dalla realisaziun sto s'adattar allas pusseivladads finanziaias e dil svilup dils projects			
<i>7.2 Dismessa da rumians</i>			
<i>↳ Disposiziuns legislatorias:</i>			
- 721 Regulativ da taxas tier la lescha davart l'economisaziun dils rufids (eventualmein adattaziuns marginalas)	2	2018	
7.2.1 Dismessa da pastg e cagliom (cumpostar)	2	2017/18	
<i>7.4 Planisaziun dil territori</i>			
7.4.1 Revisiun parziala dalla planisaziun locala	1	2017/19	
<i>7.5 Explotaziuns dallas resursas (regenerablas)</i>			
7.5.1 Val d'Acletta (dependa dil KEV)	3	2020	
7.6 Rempars HWS Val Acletta	1	2017/18	
8 Economia			
<i>8.1 Economia, turissem, agricultura e forestalesses</i>			
<i>↳ Disposiziuns legislatorias:</i>			
- 800 Lescha d'agricultura (en connex cun la meglieraziun funsila)	1	2018	
8.1.1 Meglieraziun funsila	1	2016/46	
<i>8.2 Forestalesses</i>			
8.2.1 Uaul da protecziun	2		
8.2.2 Vias d'uaul	2	2020/30	

	Classificaziun	Realisaziun	
		Previu	exequiun
8.2.3 Via Run: In access cun via ei indispensabels	1	2019/29	
8.2.4 Via Sars - Punt da Brulf	1	2018/19	
8.2.5 Via Runfoppa	1	2018/19	
8.2.6 Lavineras Val Clavianev e Val Mala	1	2018/21	
8.3 Turissem			
<i>↳ Disposiziuns legislatorias:</i>			
- 840 Lescha davart ils dis da ruaus publics (revisiun parziala)	3	2017/18	
- 932 Lescha d'ustria (revisiun parziala)	3	2017/18	
- Lescha da polizia	4		
8.3.1 Pendicularas Mustér – differents projects	2	2015/19	
8.3.2 Hotel Acla da Fontauna			
8.3.3 Center da sport e cultura			
8.3.4 Rinforzar turissem d'unviern			
8.3.5 Rinforzar turissem da stad			
8.3.6 Sedrun Mustér Turissem (SMT)			
8.3.7 Organisaziuns			
9. Edifecis communalis			
9.1 Sanaziun casa da scola nova	4		
10. Conclusiuns / ponderaziuns finalas			

Preziau signur president
Preziadas signuras cusseglieras
Preziai signurs cussegliers

La suprastanza communal ei sefatschentada el decuors digl onn 2017 en in seminari da dus dis intensivamein cul program d'activitad pils proxims onns ed ha elaborau in program che duei valer sco directiva per l'activitad dallas autoritads communalas. Il program vegn annualme in adattaus, actualisau e cumpletaus.

Novs accents

Nies motto central pil proxim avegnir secloma:

- ***Crescher ed optimar (la qualidat)***

0. Activitad en general, structuradas, organisaziun interna

Emprema prioritad

- *Il cussegl da vischnaunca ha comunablamein cun la suprastanza communal elaborau las strategias futuras. Quels buns resultats duein vegnir concretisai ed era integrai ella strategia per Sursassiala resp. per la Surselva.*

Plinavon

- impuls turistics e partecipaziuns finanzialas cun focussar las resursas
- reponderar structuradas politicas cun integrar la populaziun ella procedura d'evaluaziun
- mantener l'infrastructura avon maun (CSC, casa da scola nova, serenera eav.)
- promoziun dall'economia en general e d'implonts turistics en special
- crear bunas premissas da habitar e porscher bunas piazzas da lavur cun la finamira d'augmentar il diember dalla populaziun
- promover cooperaziuns denter ils purtaders da prestaziuns locals e regionalas.

⇒ La realisaziun pretenda grond engaschi da tuts.

↳ *Disposiziuns legislatorias:*

- Constituziun communal (revisiun structuradas politicas)
- Lescha communal da pumpiers (reveder clav da repartiziun dils cuosts)

0.1 La situaziun finanziaria ed economica

Grazia a bunas entradas ed ina buna disciplina tier las expensas eis ei reussiu da sminuir ils davos onns marcantamein il deivet communal, quei ch'ei zun legreivel. Ils proxims onns vegn quei denton a semidar. La vischnaunca sto sedar giu urgentamein cun pliras grondas sanaziuns ed investiziuns. Per exempel la sanaziun totala ed adattaziun al temps dil Center da sport e cultura (CSC), la sanaziun dalla casa da scola nova ed il plaz avon scola, la sanaziun dalla serenera a Raveras, la sanaziun da vias e sendas, la realisaziun dalla nova via d'uaul Run. Plinavon sesanflan il project dalla meglieraziun funsila e la revisiun parziala dalla planisaziun locala en elaboraziun. La sparta turissem che ha stuiu marcar ils davos onns ina gronda digren tier las pernottaziuns ei ussa sin buna via da serestabilir. Pli e pli semuossa quella sparta puspei sco motor economic per nossa vischnaunca e regiun. Actualme in vegn realisau il Catrina Resort che savess purtar in grond augment dallas pernottaziuns en vischnaunca e cheutras era dapli consum en pliras spartas. Ulteriurs gronds projects stattan sin rucca e laian sperar sin in augment da piazzas da lavur e fadigia. Fastedis fa la situaziun ch'ei reussescha per part buca pli d'anflar successurs per fatschentas indigenas, quei che munta sperdita da plazzas da lavur e qualidat da viver.

0.2 Structura politica (bilanza suenter tschun onns direcziun communal)

Dapi tschun onns exista sper la suprastanza communal la direcziun communal. L'incumbensa da quei gremi ei l'execuziun dallas lavurs operativas tenor incarica e survegionza dalla suprastanza communal e da cheutras descargar la suprastanza communal da lavur operativa. Commembers da quei gremi ein il president communal, il canzlist ed il menader dils survetschs technics. Era sche la lavur en quei gremi ha purtau ad els dapli lavur, ein els dil meini che la direcziun communal seigi secumprovada.

0.3 Persunal (administraziun communal / uffeci da baghegiar)

Il menader digl uffeci da baghegiar ha ils davos onns stuiu surprender cuntinuadamein dapli incaricas. Dapi quater onns eis el supplementarmein menader dils survetschs technics e commember dalla direcziun communal, aschia ch'el ei pli che surcargaus cun lavur.

Uffeci da baghegiar: Il cussegl da vischnaunca ha sin proposta dalla suprastanza communal creau ina nova piazza per meglierar la situaziun. Il niev menader digl uffeci da baghegiar ei vegnius eligius ed el ha entschiet sia piazza l'entschatta da settember 2017. Dapi lu vegn il niev menader Marco Tomaschett introducius cuntinuadamein entras Ervin Maissen ellas multifaras incaricas digl uffeci da baghegiar. Ervin Maissen ha entras quella midada surpriu l'incarica da menader infrastruttura ed ha da niev siu biro ella secunda alzada en casa communal.

Administraziun communal: Buca diltut sligiau ei la situaziun da persunal tier l'administraziun communal. Cheu regia il mument en singulas funcziuns ina sutdotaziun. Deplorablamein ha il contabilist Gian Carlo Albin abdicau sia piazza sin la fin da fenadur 2018. La piazza vacanta duei ton pli spert vegnir occupada da niev.

1. Collaboraziun intercomunala / segirtad publica

1.1 Regiun Surselva

En connex cun la refuorma dil territori ein las incaricas dallas regiuns vegnidas definidas da niev. Las regiuns adempleschan el futur mo pli incaricas adossadas dallas vischnauncas ni dil cantun. La conferenza dils presidents communalas ha gia entschiet culla lavur. Il suveran da Mustér ha approbau ils 18 d'october 2015 ils statuts novs dalla Regiun Surselva. Quella midada structurala ei passada l'entschatta 2016 en vigor. Da niev segnan las vischnauncas cunvegns da prestaziun cun la regiun per las singulas puschidas. Tenor cumpetenzza approbescha l'istanza corrispudenta las cunvegns da prestaziun. La midada dalla structura dil parlament regional alla conferenza dils presidents communalas ei secumprovada. Las vischnauncas han las suandontas cunvegns da prestaziun cun la Regiun Surselva:

- Economisaziun da rumians (2017 - 2027)
- Management regional/svilup regional (cunvegna nunlimitada)
- Finanziaziun da museums (2017 - 2022)
- Cussegliaziun controlla da bulius (vegn buca susteniu dallas vischnauncas Cadi)
- Puschidas da formaziun e da terapias (Center da formaziun Surselva), prolungaziun aunc pendent
- Gimnasi claustral Mustér
- Center da formaziun Surselva
- Traffic regional (puschidas supplementaras, bus da notg)
- Ulteriuras incaricas tenor decisiun conferenza presidents communalas

Pliras incaricas ein tenor dretg cantunal vegnidas surdadas allas vischnauncas:

- Planisaziun directiva regiunala
- Uffeci civil
- Uffeci da scussiun e concuors
- Curatella professiunala
- Archivs circuitals

1.2 Alleanza presidents communalas Cadi

Ell'allianza dils presidents communalas dalla Cadi duein fatschentas comunablas vegnir tematisadas e coordinadas. La solidaritad enteifer las vischnauncas duei vegnir rinforzada e coordinada.

1.3 Center d'intervenziun (Pumpiers Sursassiala)

Il ferm fundament dil Center d'intervenziun Sursassiala ei tschentaus e secumprovaus. Remeduras legislatorias sco la clav da repartiziun dils cuosts ston vegnir currigidas a cuorta vesta. Daco buca haver la finamira a miezliunga vesta da fusiunar vinavon ella direcziun ost per saver optimar aunc pli fetg ils cuosts da menaschi, per saver nezegiar optimalmein sinergias ed aschia aunc professionalisar pli fetg l'entira intervenziun ella Cadi?

1.4 Collaboraziuns intercommunalas/regiunalas

Las contractivas pertuccont extender il territori dils Pumpiers Sursassiala ein iniziadas. En discussiun stat in corp da pumpiers Cadi.

Per haver la caschun d'activar il bien contact e vegnir tier bunas collaboraziuns cun las vischnauncas vischinontas duei la sentupada annuala dallas suprastonzas communalas da Sursassiala d'antruras, tut tenor interess dallas vischnauncas da Tujetsch e Medel, vegnir reactivada.

2. Scolaziun e formaziun

Nus essan tuts pertscharts dalla gronda muntada dil gimnasi claustral e lein perquei rinforzar la buna collaboraziun denter claustra e vischnaunca. Per garantir il futur dalla scola claustrala basegna ei era ina buna collaboraziun cullas vischnauncas vischinontas e d'entrar activamein en contact cullas suprastonzas vischinontas, quei cun involver ils responsabels ord la politica cantunala.

2.1 Concept ICT per la scola

Nus lein porscher a nos affons ina scola moderna e bein equipada, quei cun realisar ina buna infrastruttura en ed entuorn scola. L'entschatta vein nus dau cun l'installaziun dalla nova reit da WLAN ell'entira scola. Quei possibilitescha ad educaturs e scolars in effectiv e speditiv luvrar cun lur tablets, laptops ni telefonins en mintga stanza da scola, gie perfin els zulers ed en biblioteca. Il proxim pass ei la cumpra dils mieds electronics prescrets el niev plan d'instrucziun PL21 GR per mintga scalem. Aschia survegn p.ex. mintga scolar dil scalem superiur siu agen laptop (era per diever a casa). Cheu stuein nus aunc sclarir la damonda, schebein ei fa pli bia senn da cumprar ils laptops ni prender quels a tscheins.

2.2 Plan d'instrucziun 21

Cun l'entschatta digl onn da scola 2018/19 vegn introduciu en nossa scola il Plan d'instrucziun 21 (PI21 GR). Per l'emprema gada en la historia dalla Svizra vegnan tut ils 21 cantuns tudestgs e plurilings ad haver il medem plan d'instrucziun. Il PI21 GR coordinescha in cun l'auter ils cuntegns dalla scola populara. El mida denton buc fundamentalmein la scola. El cantun Grischun restan ils cuntegns ed ils roms per gronda part ils medems. Da niev mira il plan d'instrucziun pli fetg ch'ils scolars acquistien buc mo savida, mobein sappien era applicar quella savida (orientaziun allas cumpetenzas).

Il PI21 GR risguarda ultra da quei svilups socials: Da niev vegnan introduci sin il scalem primar ils roms "etica, religiuns, cuminonza" e "medias ed informatica". Sil scalem secundar I vegnan amplificai ils roms "orientaziun professiunala" e "medias ed informatica". Il niev plan d'instrucziun modifichescha buc fundamentalmein la scola - el ei in gudogn per nossa scola populara, oravontut per nos scolars.

En general ein ils plans d'instrucziun d'ozildi organisai tenor scalem da scola, la partiziun dils scalems variescha denton da cantun tier cantun. Sin plaun naziunal han ins ord quella raschun definiu treis ciclus ch'eiin cumpatibels cun ils scalems da scola en ils cantuns.

Per la fin dalla 2. primara, dalla 6. classa e dalla scola populara vegnan pretendidas cumpetenzas fundamentalas (standards naziunals da formaziun) per tut las regiuns linguisticas el lungatg da scola, ils lungatgs jasters, en matematica ed ellas ciencias naturalas. Quellas ein era la basa pil Plan d'instrucziun 21 GR.

2.3 Partiziun dall'annada

Legreivlamein dumbra l'annada 2012 actualmein 31 affon. Quei munta per nossa scola che nus stuein menar naven digl onn da scola 2019/20 ina partiziun dapli pils proxims sis onns sil scalem primar. Nus vegnin a scriver ora ina piazza d'instrucziun per quei temps e stuein endrizzar in'ulteriura stanza da scola.

3. Giuventetgna - cultura e temps liber

3.2 Center da sport e cultura (CSC) - Sanaziun

In center attractiv per giuven e vegl, per indigen e hosp ei il motto dalla cumissiun CSC.

Cun la sanaziun dil Center da sport e cultura lein nus sper il manteniment indispensabel dalla substanza dil baghetg augmentar la purschida ed attractivitat digl edificii. Il cussegl da vischnaunca ha giu concediu igl onn vargau in credit da projectaziun da frs. 375'000.-- per la sanaziun e cumpletaziun dil CSC. Il project dalla sanaziun ed engrondaziun ei avon maun. Las instanzas politicas han la caschun da dar ussa la directiva per ils proxims 25 onns cun conceder il credit da 15.1 milliun francs. Vegn il credit concedius, duvrein nus quater onns cun quater etappas per la realisaziun (2019 - 2022).

3.3 Giuventetgna Cadi - nova cunvegna da prestaziun lavur da giuventetgna 2019

Cunquei che la vischnaunca da Breil ha visau silla fin 2017 la cunvegna denter las vischnauncas dalla Cadi per la lavur da giuventetgna, ha la cumissiun da lavur giuventetgna stuiu encurir ina buna sliigiaziun che segirescha la lavur da giuventetgna sin ina basa cuntenteivla per las tschun vischnauncas restontas senza engrevegiar lur budgets memia fetg. Sin fundament dil questunari tarmess a tuttas vischnauncas pertuccont lur basegns e giavischs en connex culla lavur da giuventetgna ei vegniu elaborau ina nova cunvegna da prestaziun. Tuttas vischnauncas ein dil

meini da mantener vinavon la purschida existenta ed era da segirar la piazza dalla luvrera da giuventetgna. In impurtont argument da mantener la purschida per nossa giuventetgna ein segiramein era ils divers locals da giuventetgna sco era igl accumpignament social e la lavur da cussegliaziun.

Per mantener la purschida per nossa giuventetgna ch'ei da gronda impurtonza en nossas valladas munta quella cunvegna denton in lev alzament dalla contribuziun per mintga vischnaunca, per Mustér in alzament da biebein frs. 3'000.-- ad onn. La Pleiv S. Gions separticipescha legrevlamein cun 40 % vid ils cuosts.

4. Sanadad

Ils cuosts da sanadad ed il provediment medicinal vegnan ad occupar nus era ils proxims onns intensivamein. Igl onn 2014 han il cantun Grischun e las vischnauncas impundiu 276 milliuns francs pils fatgs da sanadad. Quei ein ver 7 pertschien dallas expensas totalas. Aschia scriva il cantun en siu rapport annual 2017. Ella Quotidiana han ins saviu leger: igl onn 2016 ha mintga habitont en Svizra impundiu bien frs. 800.-- il meins per la sanadad. Cefras che fan surstar e dattan da patertgar! E sco nus savein tuts s'augmentan quels cuosts onn per onn. E gest en nossas vischnauncas muntagnardas cun in surpli da convischins attempai creschan ils cuosts da sanadad e tgira onn per onn. In fatg che nus savein buc midar ni frenar. Nus savein denton promover la prevenziun, porscher a nos convischins in bien e saun ambient ed era far attents els sin tut las pusseivladads existentas.

Culla realisaziun dil Center da sanadad Puntreis cun ses differents posts da cussegliaziun dalla Pro Senectute e dad Alzheimer, la surbaghegiada privata "Sut Gliendas" ed il project Seniora-Ca ha nossa vischnaunca ina buna infrastruttura ed ina vasta purschida cunzun per nos habitonts da 60 onns ensi. Quellas purschidas sedrezzan individualmein al basegns da nos convischins attempai e possibiliteschan ad els in mintgadi sur sesez schiditg sco mo pusseivel en lur agen dacasa - indirect era ina fuorma da profilaxa encunter ils immens cuosts ch'il maun public sto surprendre per cass da tgira en spitals ni casas d'attempai.

Impurtont per Mustér sco liug turistic mo era per nos indigens ei da saver garantir egl avegnir in survetsch medicinal entras in ni plirs miedis cheu en nies vitg. Igl ei buc sempel da motivar giuvens miedis da prender dimora en nossa regiun. Perquei stuein nus era sin quei sectur incurir activamein il dialog cun nos miedis e forsa era cun outra interessenza dil sectur medicinal per saver garantir vinavon in bien survetsch medicinal en nossa vischnaunca.

Il transport urgent el proxim spital ei pil mument segiraus.

6. Traffic communal e cantunal

↳ Disposiziuns legislatorias:

- Lescha da baghegiar (*revisiun parziala*)
- Lescha davart l'avertura pil traffic (*cumpensaziun da parcadis*)

6.0 Revisiun dalla lescha davart l'avertura pil traffic

La lescha actuala davart l'avertura pil traffic corrispunda buca pli al dretg surordinau e caschuna perquei conflicts d'interpretaziun. Perquei eis ei necessari da reveder la lescha. Sin fundament dall'examinaziun detagliada sa ei esser pusseivel ch'ins sto reveder la lescha totalmein.

6.1 Vias cantunalas (via d'untgida)

La vischnaunca planisescha e coordinescha ils projects communs en stretg contact cugl uffeci da construcziun bassa, ch'ei era responsabels per tals. En quella fasa da planisaziun ein neginas sanaziuns pli grondas previdas.

A liunga vesta duei vegnir ponderau tgei che schabegia sch'il traffic sur il pass Lucmagn enviers il Tessin vegn daus libers ufficialmein sco untgida dall'axa sid - nord. Ponderaziuns en connex cun untgidas dil vitg duein succeder.

6.1.1 Via Lucmagn

La sanaziun dalla Via Lucmagn egl intschess dalla sbuccada Via Gonda ei pil mument en realisaziun. Damai ch'ina procedura d'expropriaziun ei vegnida instradada, ei in horizont da temps grevs d'indicar.

6.1.2 Cavardiras: Sanaziun via cantunala

Il tschancun entochen alla sbuccada dalla Via Raveras ei sin giavisch dalla vischnaunca vegnius sanaus. La sanaziun dalla Via Cavardiras ei en cumpleina realisaziun. Suentier ch'il cantun ha decidiu da realisar la sanaziun tenor in standard reduciu secund ils models dalla meglieraziun, ei immediat vegniu lantschau ina sanaziun. Sebasond sil program da lavur vegn la via sanada completamein ils proxims treis onns. La vischnaunca ha giu grond interess vid ina sanaziun cumpleina dalla via ord motiv dil diember sminuent da habitonts a Cavardiras. Tenor lescha cantunala da vias vegn ina via da colligiaziun cantunala buca renconuschida, sch'il vischinadi ha duront treis onns meins che 30 habitonts cun domicil permanent. Il termin da treis onns ha entschiet cugl emprem da schaner 2016. Aschia sa ina midada d'ina via cantunala en ina via communal succeder sil pli baul el decuors da 2019.

6.1.3 Pass dil Lucmagn: Mesiras per garantir in'avertura permanenta

Il cantun accelerescha la sanaziun dalla Via Lucmagn.

6.2 Vias communalas

Las vias communalas sesanflan per part en in fetg schliet stan. Differents projects da sanaziun ein en lavur e duein vegnir realisai el decuors dils proxims onns. Leu nua che quei selai cumbinar, en coordinaziun cun la meglieraziun funsila.

6.2.1 Via Run, Via Funs-Dado

La sanaziun dalla via da quartier ei vegnida spustada en connex cun la realisaziun da differentas surbaghegiadas a Latis. La procedura da baghegiar ed expropriaziun ei vegnida iniziada. La finamira d'entscheiver igl atun 2018 cun in'emprema etappa ei buca stada realisabla. La sanaziun dalla via duei vegnir terminada entochen la stad 2020.

6.2.2 Via Cons

Avon tschun onns ei vegniu fatg vid la Via Cons reparaturas da cosmetica. Actualmein sesanfla la via en in schliet stan. Ils emprems donns ein sepresentai el decuors dalla primavera 2013. Il project gia avon maun dapi 2005 sto vegnir surluvraus. Las lavurs ein gia vegnidadas spustadas cun risguard sil plazzal da baghegiar dalla casa da tgira. En connex cun la sanaziun eis ei medemamein necessari da remplazzar la canalisaziun existenta e da sparter las auas.

6.2.3 Ulterioras vias

La vischnaunca ha aunc numerusas vias che ston vegnir sanadas. La situaziun finanziaria lubescha denton buca la realisaziun da tuts projects el decuors dils proxims quater onns. Ei setracta dallas suandontas vias (gruppu tenor urgenza dalla realisaziun):

- *Via Salez/Segnas (urgent, per part via da cultivaziun)*
- *Via Peisel (naven dalla punt Val Segnas)*
- *Via Curtins/Segnas*
- *Via Sut Vitg/Segnas*

6.2.4 Manteniment dalla vias communalas

Sco quei che mintga vischin astga constatar ein las vias en vischnaunca per part en schliet stan. Las proceduras per la sanaziun d'ina via ein cumbinadas cun bia lavur da preparaziun. Per quei s'entarda il program era empau. Quei fatg ei buca buns concernent la situaziun dallas vias, vegn denton dabien ad autras investiziuns necessarias. Tenor las retschercas fatgas avon ca. quater onns entras il biro d'inschignier Lutz e Schmid, stuess la vischnaunca preveder pil manteniment dallas vias annualmein ina summa da frs. 790'000.--. Quella summa stat ordeifer las pusseivladads finanzialas dalla vischnaunca.

6.3 Sendas

Nossas sendas ein in dils focus che la suprastanza communal ha fixau. Il focus vegn mess sin mantener e meglierar las sendas existentas ed aschia alzar la qualidad da nossa purschida ed infrastruttura turistica. Per garantir ina reit d'aulta qualidad sto in sistem da controlla vegnir fixaus. Il project general cun in concept da segironza da qualidad duei vegnir elaboraus per dar il fil tgietschen necessari. En quei project duei era vegnir integrau differents projects novs che aulzan quella purschida en ina categoria pli aulta.

⇒ *Infrastructura turistica sanitaria a Mumpé Tujetsch ei exequida.* A Mumpé Medel ed a Cavardiras ei l'infrastructura turistica sanitaria gia avon maun. A vesta dil spazi da nossa vischnaunca fuss ei bien da construir ina semeglionta purschida a Clavaniev.

6.3.1 Senda Salaplauna

La senda entuorn Salaplauna sesanfla dapi onns sil program dalla vischnaunca sco era el plan general dall'infrastructura. En connex cul concept da porscher ina buna infrastruttura da spassegiar e viandar ei la senda ina cumpart da quel.

6.3.2 Senda Cufions - Fontanivas

Sin in tschancun da ca. 180 m dadens Fontanivas ha il Rein Anterior mulau il grep e creau interessantas fuormas da bellezza singulara. Per dar la pusseivladad da prender investa da quellas eis ei necessari da prender mesiras constructivas per ch'ils interessai sappien visitar ils "mulins" segiramein.

6.4 Parcadis

La vischnaunca dispona da memia paucs parcadis el center dil vitg. Ina migliur duei succeder el rom da projects privats sco gia praticau ensemen cul project Center dil vitg. In concept sur il vitg ora duei purtar il fil tgietschen.

Il biro Hartmann e Sauter ha sin incarica dalla suprastanza communal elaborau el decuors dil 2016 in concept da parcar pil center dil vitg Mustér. La suprastanza communal vegn el decuors digl onn current a sedar giu cun quei project.

7. Ambient e planisaziun

↳ Disposiziuns legislatorias:

- 710 Lescha davart igl allontanament e la purificaziun dallas auas (revisiun totala)
- 711 Regulativ da taxas tier la lescha davart igl allontanament e la purificaziun dallas auas (finanziaziun, adattaziun dallas taxas)

7.1 Aquaducts, dismissa e purificaziun dall'aua

Novas prescripziuns da sanadad e la segirtad da victualias pretendan che las zonas davart il schurmetg dallas auas vegnan surluvradas, precisadas ed adattadas. Las lavurs vegnan exequidas naven dil 2017. Il sboz ei avon maun e vegn suttamess proximamein agl uffeci per la natira ed igl ambient dil Grischun per preexaminaziun. Suenter la purificaziun dalla documentaziun succeda il process d'approbaziun en vischnaunca.

7.1.1 Principi e finanziaziun

Entras igl augment dallas taxas per la dismissa e la purificaziun dall'aua duei il funs da ruosnas da quella finanziaziun vegnir stuppau empau. Per saver dar damogn allas sfidas dall'infrastructura futura sto denton vegnir dau vinavon bun'attenziun. L'aua ei nossa resursa principala, buca mo sco bubronda principala, mobein era en vesta dalla producciun d'energia e per fatgs turistics. Ina sauna e ferma collaboraziun denter tuts responsabels allegai sin quei sector cun segidar vicendeivlamein sto esser la clav da success per purtar il buordi d'investiziuns vegnent. Ella tschentada dil cussegl da vischnaunca dils 11 da mars 2016 ei la revisiun parziala dalla lescha pigl allontanament e purificaziun dalla auas vegnida tractandada. La decisiun positiva dil parlament porta il levgiament temporar da quella finanziaziun speciala. Quei ei denton mo stau igl emprem pass ella dretga direcziun. Entras ina revisiun totala da quella lescha sto il fundament franc vegnir tschentaus per in saun futur che possibilitescha las investiziuns previdas sin quei sector.

7.1.2 Allontanament e purificaziun dallas auas

La vischnaunca ha fatg grondas investiziuns sin quei sector e vegn a stuer far vinavon investiziuns per saver garantir il funcziunar digl allontanament dallas auas piarsas ed optimar ils menaschis da purificaziun. Pils onns vegnents ein investiziuns ella dimensiun da treis milliuns francs previdas.

7.1.3 Serenera Raveras

L'analisa dil menaschi dalla serenera ei avon maun. Per saver tener ils standards e purificar l'aua era egl avegnir tenor las prescripziuns vertentas cantunales e federalas, quenta quei studi cun investiziuns denter treis e quater milliuns francs per la serenera principala a Raveras. Questa varianta ei la pli favoreivla dils divers studis fatgs.

Las investiziuns actualas che succedan a Sontga Catrina e las investiziuns previdas en connex cul Hotel Acla da Fontauna prevedan in augment dallas unitads da habitonts (EW). Aschia eis ei da quintar cun suandonts augments enviars il menaschi actual dalla serenera Raveras:

- Catrina Resort + 920 EW (Einwohnerwerte)
- Hotel Acla da Fontauna + 600 EW

Quei augment ha per consequenza ch'ins sto en connex cun las retschercas per la sanaziun dalla serenera quintar cun in'engrondaziun. Ins vesa pliras variantas che risguardan las pussevkladads existentas dil baghetg.

7.1.4 Sereneras Pardomat, Cavardiras e Madernal

Il pievel ha concediu ella votaziun dils 12 da fevver 2012 in credit da frs. 629'000.-- per colligiar igl uclaun da Cavardiras cun la serenera da Disla e per construir in fussal per l'aua da plievgia. Il project ei vegnius preparaus e vegn realisaus en stretga collaboraziun cun la Repower, la quala montescha ina nova lingia da tensiun. En quei connex baghegia la Corporaziun d'aua Spina da Vin in niev provediment naven da Disla a Cavardiras. Las lubientschas davart il cantun ein vegnidadas concedidas ed ins ha saviu entscheiver cun las lavurs da construcziun.

7.1.5 Projects en direct connex cul GEP

Sper la sanaziun dalla reit existenta eis ei necessari da sparter las auas el contuorn dil quartier Acletta Sid e dil Crest d'Acletta. Plinavon eis ei necessari da descargar la canalisaziun ad Acla da Fontauna ed a Raveras. Necessary eis ei era da descargar la canalisaziun da Clavaniev cun separar ina part dall'aua schubra dalla tschuffa. Difficultads caschuna l'aua schubra dalla Via Cons.

Il GEP preveda ulteriurs projects che duein vegnir realisai pli tard enten nezegiar sinergias cun auters projects ni tenor urgenza.

7.1.6 Separaziun dallas auas ad Acletta Sid

Il 9 da december 2016 ha il cussegl da vischnaunca concediu in credit net da frs. 435'000.-- per realisar il project da canalisaziun Acletta – Funs. Quel stat en stretg connex cun la realisaziun dil Catrin Resort e cuntegn la canalisaziun Acletta Sid, la colligiazion Vitget Crestas al Crest d'Acletta sco era la cumpart alla canalisaziun Acletta Ost. Actualmein sesanfla ina part dil project en realisaziun. L'emprema part dil project ei realisada. Igl atun 2018 vegn cuntinuau cun las lavurs da construcziun.

7.1.8 Projects da canalisaziun Acletta Ost e Clavaniev

Cugl intent da saver recaltgar contribuziuns dil cantun ha la suprastanza communalta incaricau il biro d'inschignier Cavigelli da preparar quels projects da canalisaziun. Per saver recaltgar las contribuziuns eis ei denton era necessari da realisar il tierz modul da quei concept ch'ei vegnius approbaus comunablamein entras il cantun, numnadamein la separaziun dallas auas per Clavaniev. Ils treis projects Acletta Sid ed Acletta Ost (credit en connex cun l'avertura Acletta – Funs) e la separaziun dallas auas a Clavaniev pendan in vid l'auter. La realisaziun dil modul da Clavaniev sto vegnir terminada entochen la fin 2019, sche la vischnaunca vul recaltgar las contribuziuns empermessas. Las contribuziuns ch'il cantun (EKUD) ha giu mess en mira per quellas lavurs igl onn 2015 muntan a frs. 76'000.--. La realisaziun dalla canalisaziun d'aua schubra a Clavaniev entochen la fin 2019 ei perquei indispensabla.

7.2 Dismessa da rumians

✦ Disposiziuns legislatorias:

- 721 Regulativ da taxas tier la lescha davart l'economisaziun dils rufids (adattaziuns marginalas) adattaziun sulettamein dallas taxas. Baghegiar ora las purschidas ei pil mument buca opportun.

7.2.1 Dismessa da pastg e cagliom (cumpostar)

La vischnaunca da Mustér posseda in oreifer sistem da separar ils rumians a Raveras, dil qual la populaziun fa stediamein diever. Qualitad cuosta denton. Era sin quei sectur ston las taxas vegnir adattadas ils proxims onns per buca caschunar ina sutbilanza. Alzar las taxas ni strihar purschidas ei la damonda centrala. In'introducziun d'in niev sistem cun pesar il quantum purtaus

corrispunda buca alla lescha vertenta ed ils cuosts per la realisaziun stattan en negina relaziun cul nez.

Era il niev sistem da dismetter il curdem verd sto vegnir reponderaus. Ina collaboraziun cun l'Axpo e la regionalisaziun cun eventualmein scaffir piazzas da lavur ei la finamira. Ecologia sa buca muntar ch'ins transportescha curdems verds per plirs diesch mellis francs dall'entira Cadi ella Val Renana (Domat e Landquart) per schar barschar leu quels.

7.4. Planisaziun dil territori

7.4.1 Revisiun parziala dalla planisaziun locala

Las novas leschas federalas e cantunalas pretendan mesiras en connex cun la planisaziun locala. Ina engrondaziun dalla zona da baghegiar ei nunpusseivla senza exxonaziuns en la medema dimensiun. Il plan directiv cantunal gest approbaus dalla Regenza preveda per la vischnaunca da Mustér exxonaziuns da terren da construcziun. Igl ei bein da quintar ch'il Cussegl federal approbeschi la decisiun dalla Regenza – num ch'igl uffeci federal vegness tier la conclusiun che las mesiras previdas davart dil cantun seigien memia pauc stringentas. La lescha davart las secundas habitaziuns pretenda medemamein revisiuns planisatorias (p.ex. en connex cun baghetgs characteristics pil maletg dil liug etc.), quei ton sco l'adattaziun dallas zonas da prighel. Tut quellus pretendiuns surordinadas pretendan ina revisiun dalla planisaziun locala.

La planisaziun ei d'immensa impurtonza, damai che quei ei nies instrument pil svilup economic da nosa vischnaunca. La cumissiun ei eligida, il credit concedius e la lavur ha entschiet.

7.5 Explotaziuns dallas resursas (regenerablas)

7.5.1 Val d'Aletta (dependa dil KEV)

Ina cuntinuaziun cul project stat en stretg connex cun in'eventuala contribuziun dil KEV. La suprastonza communal ha decidiu da momentan sistir il project.

7.6 Rempars HWS Val Aletta

Il project ei en realisaziun e vegn terminaus igl atun 2018.

8. Economia

8.1 Economia, turissem, agricultura e forestalesses

↳ Disposiziuns legislatorias:

- 800 Lescha d'agricultura (en connex cun la meglieraziun funsila)

8.1.1 Meglieraziun funsila

Il Departament d'economia publica e fatgs socials dil Grischun ha approbau ils 16 d'avrel 2018 igl entir project dalla meglieraziun. Sch'ei vegn buca recurriu encunter quella decisiun, savein nus entscheiver a construir l'emprema via da meglieraziun igl atun 2018.

8.2 Forestalesser

8.2.1 Uaul da protecziun

2'600 hectaras uaul da muntogna, da quei 1'242 hectaras uaul da protecziun, ston vegnir tgiradas e mantenidas a moda durabla. Quei tenor las leschas e directives da confederaziun e cantun. Il viver en nos vitgs da muntogna sco era la necessitad per mobilitad ein dependents d'in uaul stabil. Oravontut era la midada dil clima fuorma ina gronda provocaziun per certas sorts plonta. Era il diember dalla selvaschina egl uaul ei buca pli supportabels. La tgira digl uaul da protecziun sco era digl uaul da muntogna fuorma in'incarica permanenta.

8.2.2 Vias d'uaul

Per saver garantir igl access e la segirtad da carrar sin las vias d'uaul ei in manteniment adequat indispensabels. Per la tgira digl uaul da schurmetg eis ei necessari da possibilitar da carrar sin las vias cun las maschinas forestalas. Cun agid digl instrument dil cantun "preservaziun e reparaturas d'avertura" sedat la pusseivladad d'exequir lavurs da reparatura.

8.2.3 Via Run: In access cun via ei indispensabels

Actualmein ei igl uffeci d'uaul cantunal ensemen culs responsabels dil forestalesser communal vid la preparaziun dil project Via Run. La suprastanza communal ei vid sclarir ils detagls culs uffecis cantunals per saver presentar ina sligiazion optimala. Igl uaul Run ha in'enorma impurtonza per la segirtad dil vitg da Mustér e quei pertuccont aua, boas e lavinas. Ina via d'access en quei uaul ei indispensabla per saver tgirar igl uaul a moda persistente e transportar a val la lenna che sedat ord ils tagls da tgira. La protecziun da quei uaul en cass da fiug ei d'eminente impurtonza. Cu il project ei preparaus, vegn el presentaus allas instanzas politicas per schar decider. Entochen che negina sligiazion pigl uaul Run sa vegnir presentada, vegn il susteniment per reparaturas e preservaziun vid la via actuala sil Run renviaus. La vischnaunca porta tut ils cuosts che seresultan ord donns da malauras e diever dalla via.

8.2.4 Via Sars – Punt da Brulf

Entras la punt nova a Sars ei il territori dalla vart dretga dil Rein uss accessibels per transports da lenna. Il respargn pil transport da lenna ord ils uauls da Caischavedra ei gronds, sche quels transports san succeder dalla Punt da Brulf directamein viers Fontanivas sil plaz da lenna. Era il disturbi atras il vitg da Mustér sa cheutras vegnir eliminaus. Muort quella interessenza forestala ha igl uffeci d'uaul e prighels dalla natira dil cantun contribuui ina cumpart finanziaria vid la punt. Per quei intent ei il slargament da quei tschancun indispensabels. La via dad ussa posseda buca la fundaziun e ladezia necessaria per quels transports grevs. Sil medem tschancun sesanfla igl unviern il trassé dalla loipa. Quella profitass considerablamein dalla slargaziun sco era dallas passaschas bletschas che fan luar la neiv, las qualas vegnessen era eliminadas. El cass ch'il tschancun Carcarola – Punt da Brulf fuss buca carrabels ord divers motivs ei la via slargada in sviament adequat. Plinavon vegn la via cantunala sin quei tschancun mo rinforzada e buca slargada. Igl onn 2016 ha la suprastanza communal declarau l'intenziun per la realisaziun dil project. Previu ei da realisar ina gronda part dil project gia el decuors dil 2018.

8.2.5 Via Runfoppa

Dapi che la via forestala nova a Runfoppa ei construida, caschuna il stretg a Faltscharidas problems per passar cun camiuns da lenna sco era cun muldas per transports da zenslas. Ei sa vegnir transportau lenna cun ina lunghezia maximala da 6.0 m. L'altezia maximala dalla carga da 4.0 m sa muort il radius maldau dil caraun buca vegnir nezegiada. Transports da zenslas cun muldas da 40 m³ (ozildi in standard) ein buca pusseivels. Era transports ensiviars cun material da vias cun camiuns da quater ischels ein muort il stretg limitai e pusseivels mo cun certs tips da camiun. Igl ei previu da slargar la via e contonscher il radius dil caraun giavischau. La damonda da baghegiar sco era la submissiun per las lavurs succedan la primavera 2018. Il project vegn exequius el decuors digl atun 2018.

8.2.6 Lavineras Val Clavaniev e Val Mala

Ils davos 15 onns ei vegniu construiu lavineras temporaras el territori naven dalla Val da Badugna - Val dall'aua - Val Gronda. Sin quei intschess ei era vegniu plantau entginas melli plontinas da pégn, las qualas duein surpender la funcziun da schurmetg encunter lavinias en biebein 30 onns. Actualmein sbattan las plontinas pintgas encunter il squetsch dalla neiv che stauschan ellas. Plinavon piteschan ellas per part la schitgira dils davos onns. Per sustener ed amplificar las plontaziuns eis ei previu da plantar supplementarmein ils proxims onns. Nua che la neiv stauscha vegn priu mesiras tecnicas per reducir quei squetsch. In ferm uaul en quei territori ei necessaris per evitar che lavinias rumpien ora ed en quei senn ha quei lu in'influenza sin las zonas da prighel el territori da baghegiar. Cun las lavurs vegn entschiet igl onn 2018.

8.3 Turissem

↳ *Disposiziuns regulatorias:*

- 840 Lescha davart ils dis da ruaus publics (revisiun parziala)
- 932 Lescha d'ustria (revisiun parziala)
- Lescha da polizia

8.3.1 Pendicularas Mustér – differents projects

La Catrina Resort AG ei vidlunder da dar novs impuls a nossa destinaziun turistica. In punct essenzial ei da crear novs letgs el Catrina Resort per aschia garantir ina pli aulta frequenza el territori da skis. L'entschatta avrel 2017 ha giu liug l'emprema badelada dalla surbaghegiada a Sontga Catrina. Sin l'entschatta dalla sesiun d'unviern 2018/2019 duei l'emprema etappa esser realisada e vegnir surdada al menaschi. Va tut sco previu, duess la secunda etappa esser realisada entochen la primavera 2019.

La realisaziun dil project per ennevar ha giu da sbatter bravamein cun pliras organisaziuns digl ambient. Quellas differenzas han denton saviu vegnir eliminadas. Ils 6 d'avrel 2018 ha il cantun el rom d'ina procedura da baghegiar per stabiliments ordeifer la zona da baghegiar concediu la lubientscha da realisar l'emprema etappa dil project d'ennevar. La lubientscha ei munida cun in'entira retscha da cundiziuns e resalvas. Cun las lavurs vegn entschiet la primavera 2018.

La colligiazion dils territoris da skis da Tujetsch e Mustér ha anflau il necessari sustegn en omisduas vischnaucas. Suententer che las vischnaucas ed il cantun han fatg lur pensums ei la concessiun digl uffeci federal da traffic vegnida concedida. Cun la realisaziun da quei project ei vegniu entschiet la primavera 2018.

8.3.2 Project "Hotel Acla da Fontauna"

Igl anteriur Hotel Acla da Fontauna ei deplorablamein dapi igl onn 2001 serraus e surschaus ad ina certa decadenza. Adina puspei ei vegniu leventau speronzas d'haver anflau novs investurs per quei object. Denton ein tuttas speronzas stadas vanas entochen ussa. El decuors dil meins schaner 2018 ha legrevlamein saviu vegnir presentau al pievel novs investurs ed in project per in niev Hotel Acla da Fontauna e per habitaziuns da vacanzas. Va tut sco previu, duess il niev project vegnir realisau ils proxims onns, quei che purtass dapli plazzas da lavur e dapli entradas sin plirs secturs, aschia era en cassa communal. En vesta dallas grondas investiziuns previdas ils proxims onns fussen quei entradas fetg beinvegnidas.

8.3.3 Center da sport e cultura

Il Center da sport e cultura ha surviu dapi gleiti 40 onns a nossa vischnaunca sco liug da sport, recreaziun, cultura e sentupadas per fetg bia occasiuns. Ussa ei il "Center" vegnius els onns e drova ina sanaziun totala. En connex cun la realisaziun da plirs gronds projects turistics setschenta era la damonda da slargar las purschidas el "Center" per indigens e hosps. La finamira ei da saver porscher a tuts enzatgei dapli tenor il temps e cheutras rinforzar las stentas d'attrer dapli hosps da vacanzas tier nus. Mustér ei dapi silmeins 60 onns ina vischnaunca che viva per gronda part directamein ni indirectamein dil turissem e vul vinavon saver profitar da quel. Quei ei denton mo pusseivel, sche la vischnaunca resta attractiva e porscha al hosp quei ch'el enquera.

8.3.4 Rinforzar turissem d'unviern

Il resun sin la loipa da cuorsa liunga a Fontanivas cun neiv artificiala duront ils davos dus unviarns ei staus positivs. Pils proxims unviarns ei previu da cuntinuar cun quella purschida, priu ch'ei detti danovamein buca avunda neiv naturala. Per simplificar la lavur da far neiv artificiala e cheutras spargnar cuosts annuals, ei vegniu fatg la fin 2017 investiziuns en installaziuns fixas (conduct d'aua ed installaziuns electronicas). Pertuccont ina colligiazion dalla loipa Cadi nuninterrutta denter Trun e Tujetsch ha giu liug l'entschatta november 2017 in'uatga cun experts da cuorsa liunga, ina delegaziun digl uffeci per economia e turissem e dallas vischnauncas da Tujetsch e Mustér. La decisiun davart la realisaziun ei aunc aviarta. Aviert ei era aunc adina la fundaziun d'ina uniun che survigilescha ed administrescha l'entira purschida en favur dalla cuorsa liunga denter Trun e Tujetsch.

Il focus per rinforzar il turissem d'unviern vegn mess sil glatsch artificial, la reit da sendas (calzers da neiv) sco era la loipa Trun – Mustér (cun includer la purschida da Tujetsch). La purschida privata dalla senda da scursalar e spassegiar a Mumpé Medel vegn apprezzada. Era la purschida dallas sendas da gianellas vegn apprezzada. Igl ei denton pusseivel ch'il concept realisau da cuminonza dallas vischnauncas da Medel, Tujetsch e Mustér sto vegnir surluvraus. Cunzun en Val Tujetsch dat ei resalvas ord motivs da segirtad.

8.3.5 Rinforzar turissem da stad

Ensemen cul project regional entuorn il Rein duei il turissem da stad vegnir rinforzaus. Plinavon duein las sendas vegnir adattadas (p.ex. en connex cun la nova pendiculara Sedrun - Mustér). Ultra da quei duei vegnir persequitau la realisaziun d'ina punt S. Gada - Mumpé Medel sco era la senda da mulins denter Fontanivas e Cufions (sche pusseivel entras ina cuminonza d'interess). Muort la construcziun dil Catrina Resort sto vegnir ponderau d'augmentar la purschida dil bus local (bus pli pigns, trenin) per ch'ils hosps serendien el Vitg e las personas sesentas el Vitg contonschien meglier las purschidas a Sontga Catrina.

Cun crear in'attracziun architectonica savess vegnir promoviu nossa regiun reha da cristallas e minerals. Per coordinar e promover ideas ed events en vischnaunca ei da ponderar da scaffir ina piazza parziala persunter.

8.3.6 Sedrun Mustér Turissem (SMT)

Sin fin digl onn 2017 ha il president da SMT, Curdin Brugger abdicau. Sco nova presidenta da SMT ei Corinne Staub vegnida eligida. Corinne Staub ei oriunda da Turitg, posseda dapi entgins onns ina habitaziun da vacanzas a Mustér ed ei presidenta dall'uniun "Viva Disentis".

Cun la fin da zercladur 2018 terminescha il meinafatschenta da SMT, Hans-Kaspar Schwarzenbach, sia incarica tier SMT. La suprastonza da SMT ha eligiu Simona Barmettler da Zug sco successura. Da professiun ei dunna Barmettler specialista da hotellaria ed ella ha frequentau la scol'aula professiunala da turissem.

8.3.7 Organisaziuns

L'uniun dils proprietaris da secundas habitaziuns (IGZWD) ei buca adina satisfatga dallas purschidas che vegnan finanziadas cun las taxas turisticas. L'impurtonza da quels hosps astga buca vegnir sutschazegiada, possedan els buca meins che 1'100 habitaziuns da vacanzas en nossa vischnaunca. In potenzial che sto vegnir tratgs a nez era da nossas fatschentas indigenas. Cheu sto vegnir dau tutta breigia d'anflar in bien consens ed in bien dialog.

9. Edificis communalis

✚ *Disposiziuns regulatorias:*

- 935 Lescha davart igl encurir cristallas e mineralias ed il lavar aur

9.1 Sanaziun casa da scola nova

Cun conceder ils 21 d'uost 2015 il credit da planisaziun da frs. 450'000.-- ha il cussegl da vischnaunca signalisau che la sanaziun dalla casa da scola "nova" Cons seigi necessaria. La realisaziun da tuttas investiziuns che stattan ils proxims onns sin rucca pretenda denton ina prioritaziun. Cass cuntrari menassen nus las finanzas da nossa vischnaunca en ina situaziun buca responsabla. Consequentamein ein las investiziuns previdas en vischnaunca vegnidas valetadas tenor differents aspects sco exnum urgent, nez, ordinaziun d'istanzas surordinadas ed auters criteris. Quella valetaziun ha demussau ch'ina sanaziun energetica dalla casa da scola nova ei giavischeivla ord aspects energetics. La sanaziun interna selai denton realisar pli tard ed ei buca exnum urgenta.

Ord quels motivs ein las investiziuns da plirs milliuns francs vid la casa da scola nova vegnidas spustadas per plirs onns.

10. Conclusiuns / ponderaziuns finalas

Il program d'activitad duei en emprema lingia survir allas autoritads politicas sco mied per definir las prioritads dalla perioda d'uffeci, pia esser il fil tgietschen che duei esser ponderaus bein. Il mument stattan dabia projects sin rucca en nossa vischnaunca. Projects che duessen sche pusseivel vegnir mess sin via per vegnir realisai. Bia ei pusseivel, denton stuein nus era haver la situaziun finanziaria dalla vischnaunca en egl. Prioritad han caussas che ston vegnir realisadas sco p.ex. la sanaziun dalla serenera a Raveras. Lu ei la sanaziun ed adattaziun dil Center da sport e cultura urgenta. Quei stabiliment ei per indigens e pil turissem da gronda muntada. Bugen havessen nus era priu la sanaziun dalla casa da scola en egl, denton stuein nus ord raschuns finanzialas spustar quella sin pli tard. Gest tenor situaziun ed actualitad d'ina singula investiziun sto il gremi cumpetent decider individualmein.

Proposta

Sebasond sin las expectoraziuns precedentas

propona

la suprastonza communal a al cussegl da vischnaunca da prender enconuschienscha dil program d'actividad.

Suprastonza communal Disentis/Mustér
Il president: Il canzlist:

Robert Cajacob

Andri Hendry

Disentis/Mustér, ils 28 da matg 2018